

KODEKS DOBRYCH PRAKTYK TURNIEJÓW ŁUCZNICTWA HISTORYCZNEGO

PREAMBUŁA

Łucznictwo historyczne to nie tylko sztuka posługiwania się łukiem, lecz także forma żywego kontaktu z przeszłością – dziedzictwem dawnych pokoleń, ich odwagą, rzemiosłem i duchem wspólnoty. Turnieje łucznicze stanowią szczególną przestrzeń spotkania pasjonatów historii, rekonstruktorów oraz miłośników tradycji – miejsce, gdzie umiejętność idzie w parze z szacunkiem dla drugiego człowieka, a rywalizacja z honorem i etyką.

W przekonaniu, że wspólne wartości i jasne zasady służą budowaniu środowiska otwartego, bezpiecznego i pełnego wzajemnego uznania, uczestnicy i organizatorzy turniejów łucznictwa historycznego przyjmują niniejszy Kodeks Dobrych Praktyk jako wyraz troski o jakość wydarzeń, dbałość o historyczną rzetelność oraz zachowanie ducha fair play. Niech będzie on wspólną podstawą działania – dla wszystkich, którzy pragną godnie i na możliwie najwyższym poziomie reprezentować tradycje łucznictwa historycznego.

PODSTAWOWE CELE, ZASADY I WARTOŚCI

Celem łuczników historycznych – zarówno tych, którzy organizują turnieje, jak i tych, którzy tylko biorą w nich udział jako uczestnicy – powinna być promocja łucznictwa historycznego jako nieodłącznej części rekonstrukcji historycznej oraz jego realizacja w sposób możliwie wierny i staranny. Tym samym należy dążyć do rozwoju w tej dziedzinie jednako pod względem organizacyjnym, historycznym oraz etycznym, a także wspierać wspólnotę łuczniczą krzewiąc duch współpracy i wzajemnego poszanowania.

W ramach promowania łucznictwa historycznego jako formy rekonstrukcji historycznej realizowanej z dołożeniem najwyższej staranności, rekomenduje się organizatorom turniejów – w miarę możliwości technicznych i osobowych – stworzenie przestrzeni na przekazywanie wiedzy przez łuczników prezentujących wysoki poziom, osobom spoza grona rekonstruktorów lub początkującym łucznikom, np. w postaci zorganizowania torów łuczniczych dla osób nie uczestniczących w turnieju. Działania takie pozwolą na kształtowanie wysokich standardów organizacyjnych, historycznych i etycznych, a także wspieranie wspólnoty rekonstruktorów w duchu współpracy i wzajemnego szacunku.

DEFINICJE

Organizator - osoba odpowiedzialna za przygotowanie i przeprowadzenie turnieju łuczniczego w sposób rzetelny oraz bezpieczny, a także zgodny z tradycjami łucznictwa historycznego.

Sędzia - organizator lub osoba wyznaczona przez niego mająca za zadanie czuwanie nad przestrzeganiem regulaminu, uczciwym ocenianiem uczestników oraz rozstrzyganiem kwestii spornych.

Uczestnik – łucznik, dopuszczony do udziału i biorący udział w turnieju łuczniczym, zobowiązany do zapoznania się z regulaminem oraz przestrzegania go i stosowania się do poleceń organizatora oraz sędziów w czasie trwania turnieju.

ZASADY DLA ORGANIZATORÓW

Przed osobą podejmującą się zorganizowania historycznego turnieju łuczniczego czeka nie lada zadanie, tym trudniejsze, że w ramach niego musi połączyć ze sobą wiele aspektów, które nie zawsze idą ze sobą w parze.

Turniej, nieważne czy ma charakter historyczny, czy sportowy – pozostaje formą rywalizacji, a tym samym powinien być uczciwy i zasady nim rządzące winny być jednakowe wobec każdego z uczestników. W związku z tym regulamin powinien być przygotowany z wyprzedzeniem czasowym pozwalającym uczestnikom na zapoznanie się z nim (minimum jeden tydzień przed wydarzeniem), a zasady punktacji i ocen w nim zawarte powinny być przejrzyste i zrozumiałe.

Z uwagi zaś na historyczny charakter turnieju, organizator powinien zadbać o spójność historyczną wydarzenia. Na tę składają się uczestnicy ze swoim wyposażeniem i ubiorem, a także rodzaj celów oraz forma konkurencji, które mogą nawiązywać do historycznych celów, zadań bojowych łuczników na polach bitew lub wydarzeń historycznych.

Ważnym jest również zapewnienie uczestnikom pola do wymiany wiedzy i doświadczeń, aby oprócz rywalizacji łuczniczy mogli rozwijać swój łuczniczy kunszt, a także pogłębiać wiedzę historyczną, dając tym samym możliwość rozwoju dla całej wspólnoty.

Na koniec nie tylko należy, ale i trzeba wspomnieć o bezpieczeństwie, które choć wymieniane jako ostatnie w tym punkcie jest najważniejszym. Organizator bezwzględnie powinien podchodzić do niego priorytetowo, nawet jeśli w wyniku jego zapewnienia będzie zmuszony zrezygnować z takich konkurencji, których – w warunkach i przy środkach jakimi dysponuje – nie mógłby przeprowadzić w sposób bezpieczny.

ZASADY DLA UCZESTNIKÓW

Łucznik uczestniczący w historycznym turnieju łuczniczym, choć niekoniecznie musi być pasowanym rycerzem, powinien się kierować duchem zdrowej rywalizacji i być uczciwy wobec swoich konkurentów oraz pełen poszanowania wobec sędziów i ich decyzji.

Z uwagi zaś na historyczny charakter winien jest również stosować wyposażenie zgodne z datowaniem wydarzenia, a w razie nietypowego jak na dane miejsce rynsztunku, winien być gotowym udowodnić jego historyczność.

Ciąży też na nim nie mniej ważny obowiązek, jakim jest dbanie o bezpieczeństwo własne, innych uczestników i obserwatorów, a jednocześnie – z uwagi na często mnogą obecność tych ostatnich – godne reprezentowanie ruchu rekonstrukcyjnego.

ZASADY DOTYCZĄCE WYPOSAŻENIA HISTORYCZNEGO

Opis zalecanych typów łuków, cięciw i strzał w zależności od epoki.

1. Łuk powinien być wykonany w całości z jednego kawałka drewna lub konstrukcji kompozytowej oraz odzwierciedlać łuki o potwierdzonej konstrukcji lub użyciu historycznie do roku 1600.
2. Strzała łucznika powinna spoczywać na dłoni łucznej lub na półce, jeśli historyczny łuk na podstawie, którego stworzona jest jego rekonstrukcja posiadał takową.
3. Łuk powinien być wykonany z materiałów naturalnych, dostępnych w okresie historycznym, na który datowany jest łuk. Współczesne materiały, takie jak włókno węglowe, szklane oraz żywice epoksydowe powinny być unikane.
4. Używanie klejów historycznych, takich jak klej rybi, skóry lub kostny, nie powinno być wymagane z uwagi na jego zawodność, ale doceniane, gdy łucznik-rekonstruktor decyduje się na jego wykorzystanie.
5. Używanie naturalnego włókna lnianego lub konopnego przy wyrobie cięciwy nie powinno być wymagane z uwagi na zawodność tychże, ale docenione, gdy łucznik-rekonstruktor decyduje się na jego wykorzystanie.
6. Strzała powinna być wykonana z drewna, a lotki z naturalnych piór ptactwa dostępnego w rekonstruowanym okresie historycznym, pozostawionych w kolorach naturalnych lub barwionych historycznie. Strzały nie powinny mieć osad wykonanych z materiałów współczesnych, takich jak plastik. Jeśli organizator dopuszcza – zaleca się wykorzystywanie grotów kutych.
7. Zarówno strzała, jak i łuk powinny być wolne od oznaczeń stanowiących pomoc podczas strzelania. Jedynie dopuszczone powinno być oznaczenie miejsca nakładania strzały na cięciwie, miejsce przykładania strzały na łuku, środek łuku oraz znak wytwórcy łuku i znak wskazujący górne ramię łuku. Łucznik powinien również wystrzegać się z korzystania tłumików drgań na cięciwie z uwagi na brak źródeł na wykorzystywania tychże w średniowieczu.
8. Osłony palców ręki łucznej (rękawiczki, łątki i zekiery) oraz osłony przedramienia ręki cięciwnej powinny być wykonane bez użycia współczesnych materiałów.
9. Łucznik historyczny powinien być w stanie okazać źródła potwierdzające historyczność swojego łuku.

Łucznictwo na wydarzeniach historycznych jako pole do rozwoju.

Wskazówki dotyczące prezentowania rekonstrukcji historycznej na wysokim poziomie.

Celem nadrzędnym niniejszego Kodeksu jest ciągła poprawa jakości rekonstrukcji materialnej wśród uczestników, jak i poziomu samych turniejów łuczniczych. Warto pochylić się nieco głębiej nad tym, jaką sylwetkę możemy rekonstruować podczas zmagania łuczniczych. Może wręcz stać się to naszym projektem i celem samym w sobie. Wyniki w turnieju są świetne, rozmowy i kontakty, które możemy nabyć w trakcie mogą pozostać

z nami na długo, więc dobroczynnym dodatkiem do tego będzie świadoma decyzja: Kim właściwie jestem na turnieju?

Wybór mamy ogromny. Od plebejusza z prostym łukiem, którym od czasu do czasu ustrzeli drobną zwierzynę, przez szlachciankę, która dla zabicia czasu strzela do celu, aż do ciężkozbrojnego łuczника z potężnym łukiem wojennym.

Stworzenie takiego projektu pozwoli na powstanie świadomego łucznictwa w rekonstrukcji historycznej i odejście od myślenia, że turniej łuczniczy to wyłącznie sport, ale w historycznym ubraniu.

Wiele w naszym projekcie łuczника będzie zależało od łuku, który już posiadamy, bądź mamy zamiar nabyć. Nie stworzymy wiarygodnego łuczника z pól pod Azincourt, jeżeli nasz łuk jest zbyt lekki/mały. Jednocześnie ciężkozbrojny łuczник nie będzie wiarygodny jeżeli będzie strzelał z łuku, który nie ma odpowiedniego naciągu.

Wytyczne odnośnie stroju.

Zasady doboru stroju zgodnego z deklarowaną warstwą społeczną i regionem.

Strój powinien być spójny w czasie, rejonie oraz w obrębie rekonstruowanej klasy społecznej. Co to właściwie oznacza?

Spójność w czasie oznacza, że wszystkie elementy, które mamy na sobie, powinny być na tyle spójne w datowaniu, że teoretycznie osoba, którą rekonstruujemy, mogłaby to razem nosić w epoce. Nie powinniśmy więc nosić nogawic, które powstały na podstawie zachowanych nogawic tzw "Panzerhose", datowanych na 2 połowę XV wieku, jeżeli rekonstruujemy sylwetkę z lat ~1340.

Oдноśnie spójności geograficznej, sprawa ma się nieco inaczej. Łatwiej mamy tutaj w przypadku warstw niskich i postaci niebojowych. Sylwetki te są bardzo do siebie podobne w całej Europie. W przypadku szlachty, do głosu przychodzi lokalna i adaptowana od sąsiadów moda – zupełnie inaczej wyglądał szlachcic włoski w 1380 roku, a inaczej szlachcic angielski.

Spójność w obrębie klasy społecznej oznacza, że cała nasza sylwetka jest odpowiednio skomponowana w kryterium finansowym rekonstruowanej postaci. Jednym niepoprawnym i nieprzemyślanym wyborem można zepsuć sylwetkę. Przykład: Rekonstruujemy miejskiego czeladnika - cieślę, który w celu obrony miasta, został uzbrojony w łuk. Status majątkowy takiej osoby pozwalał na parę zestawów odzienia średniej jakości. Niektóre z tych ubrań mogłyby być farbowane, natomiast ich kolorystyka powinna pozostać w odcieniach zgaszonych – zielonych, ceglastych, żółtych, czerwonych. W przypadku tej sylwetki kaptur niebieski w kolorze indygo, spowodowałby, że cała sylwetka przestanie być wiarygodna.

Przedstawiamy kilka przykładowych sylwetek, wraz z ich odpowiednikiem z ikonografii (pamiętajmy, że poleganie wyłącznie na ikonografii nie jest wskazane). Warto zwrócić uwagę na stosunkowo dużą rzadkość kołczanów.

1. Przykład poniżej przedstawia ciężkozbrojnego łucznika, który posiada hełm, a także dodatkowe elementy płytowe oraz tekstylne. Warto w takim przypadku zaopatrzyć się w broń boczną.

2. Tutaj mamy przykład typowych Yeomanów, czyli niemal odrębnej warstwy społecznej obecnej w pełnym i późnym średniowieczu w Anglii. Dominującym pancerzem jest przeszywanica lub inna solidna, wełniana tunika. Mogą pojawić się też dodatki, kolcze lub lekki pancerz płytowy. Ta sylwetka to najbardziej typowy użytkownik ciężkiego łuku długiego.

3. "Zwykły" człowiek pochodzenia plebejskiego. Tutaj możliwości jest sporo, widzimy wiele przedstawień "zwykłych" ludzi na ikonografiach. Zarówno mężczyzn jak i kobiet. Role są szerokie, od kłusowania aż po pomoc szlachcie przy polowaniu.

4. Nie można zapomnieć o szlachcie, która używała łuków zazwyczaj dla zabawy, zabicia czasu, rywalizacji z innymi lub do łowów – zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Możemy mieć więc dworsko ubranego lorda, który chce popisać się umiejętnościami przed gośćmi, czy też szlachcica w wygodnym, aczkolwiek dostatnim odzieniu podczas łowów.

ETYKA I POSTAWA UCZESTNIKA

Jak i drzewiej bywało, tak i teraz głównym celem turnieju łuczniczego jest rywalizacja oraz sprawdzenie swojego kunsztu. Jednakże choć współzawodnictwo pozostaje najbardziej widocznym aspektem łuczniczych zmagania, nie można zapominać o tym, że nie mniej ważki jest rozwój pod względem umiejętności i wiedzy. A te można szlifować i poszerzać nie tylko poprzez samo strzelanie, a także kontakt i rozmowy z innymi, bardziej doświadczonymi łucznikami.

Tedy łucznik winien być otwarty na doświadczenia innych, gotowy do przyjmowania uwag, a także samemu służyć radą i pomocy, gdy dostrzeże taką potrzebę u innych. Pamiętać również musi o kulturze, aby chęć pomocy nie została odebrana jako niekonstruktywna krytyka i próba umniejszenia pracy i umiejętnościom innych.

Ponadto jako uczestnik łucznik ma niemniej ważne obowiązki. Strzelec powinien przed uczestnictwem w turnieju zapoznać się z regulaminem, przestrzegać spisanych w nich zasad i nie pozostać ślepym na wszelkie ich naruszenia. Samemu zaś organizatorowi oraz jego tradycjom i symbolom historycznym winien okazywać szacunek, jako gospodarzowi wydarzenia.

ROLA SĘDZIÓW I OSÓB FUNKCYJNYCH

Jak w każdym sporcie, tak i łucznictwo wymaga obecności sędziego na wydarzeniu. Osoby odpowiedzialnej za rozstrzyganie przypisanej ilości punktów w sytuacjach spornych, pilnowania przestrzegania regulaminu i czuwającej nad uczciwym przebiegiem zmagania łuczniczych.

Z uwagi na niewielką skalę turniejów łuczniczych na imprezach historycznych, sędzią nierzadko jest sam organizator. Jednakże w przypadku większej ilości uczestników i rozbięcia ich na poszczególne grupy lub gdy sam organizator ma niewielkie doświadczenie oraz wiedzę w dziedzinie łucznictwa historycznego, winien zorganizować dodatkowych sędziów lub osoby funkcyjne służące wsparciem i odciążeniem organizatora.

Takie osoby poprzez powierzoną funkcję mają istotny głos w kwestiach spornych oraz interpretacji zasad regulaminu. Jednakże zgodnie z zasadą *“komu więcej poruczono od tego więcej wymagać będą”* sędziowie i osoby funkcyjne muszą pozostawać bezstronne, a ich wiedza łucznicza pod względem sportowym i historycznym powinna być ponadprzeciętna.

Jednocześnie, jeśli decyzja sędziego lub osoby funkcyjnej pozostaje wątpliwą w oczach uczestnika, ten powinien mieć możliwość odwołania się do organizatora turnieju łuczniczego, a jeśli organizator jest sędzią odpowiedzialnym za niepewną decyzję – do głównego organizatora całego wydarzenia historycznego.

BEZPIECZEŃSTWO

Setki lat minęło odkąd łuk był wykorzystywany jako oręż (nie licząc szalonego Jacka Churchilla podczas II wojny światowej) i obecnie prawo polskie nie postrzega go jako broń. Jednakże nawet, a wręcz zwłaszcza, jeśli opinia powszechna pozostaje nieświadoma zagrożenia, jakie niesie wypuszczona z łuku strzała, to łucznik winien mieć baczenie na to, gdzie i kiedy strzela. W przeciwieństwie do miecza zasięg łuku liczony jest w dziesiątkach, a nawet setkach metrów, a lot pocisku trwać może kilka sekund. W rezultacie tam, gdzie przed oddaniem strzału tor był pusty w momencie uderzenia strzały może pojawić się zwierzę lub człowiek.

Tym samym ogromna odpowiedzialność spoczywa na barkach organizatorów oraz uczestników turnieju. Ten pierwszy winny jest:

- Sporządzić regulamin z zasadami bezpieczeństwa, który zostanie udostępniony uczestnikom przed turniejem w czasie pozwalającym im na zapoznanie się z nim, a który będzie jasny i jednoznaczny w swoim opisie
- Zadbać, aby turniejowy tor łuczniczy był oznaczony, a najlepiej ogrodzony, aby postronni nie mogli wejść na zagrożony obszar. Dotyczy to samej odległości między strzelcami, a celem, ale także terenu bezpośrednio za nim. Chybiona strzała może pokonać jeszcze wiele metrów albo pod wpływem uderzenia promieniem o krawędź stojaka lub tarczy odbić się lub wybić, znacznie zwiększając odległość jaką jeszcze przeleci, a nawet zmienić kierunek lotu.
- Pilnować porządku na turnieju komendami słyszalnymi dla każdego. Dawać sygnał kiedy można strzelać, a kiedy można udać się do celu po wystrzelone strzały. Pod żadnym pozorem też nie może dopuścić, aby łucznicy dostali dopuszczenie do strzelania, gdy na torze znajdują się łucznicy szukający/zbierający strzały bądź osoby postronne. W przypadku zaś wtargnięcia osób na tor podczas strzelania, należy niezwłocznie dać komendę do zaprzestania strzelania. Jeśli liczba uczestników jest duża, ilość konkurencji odbywających się równocześnie zbyt duża albo odległości między konkurencjami uniemożliwiają pilnowanie całości turnieju, organizator powinien zorganizować osoby pomocnicze lub podzielić łuczników na grupy, wyznaczając w każdej z nich osobę najbardziej doświadczoną jako osobę odpowiedzialną za bezpieczne strzelanie.
- Reagować, gdy którykolwiek z uczestników nie stosuje się do zasad bezpieczeństwa poprzez upomnienie o przestrzeganie regulaminu, dawanie ostrzeżenia w przypadku jego naruszenia, a w chwili rażącego złamania zasad – wykluczyć ze strzelania. W egzekwowaniu zasad, szczególnie tych dotyczących bezpieczeństwa, organizator powinien być zarówno obiektywny, jak i stanowczy.
- Zadbać, aby cele były jak najmniej niszczące strzały. Nie wszystkie uszkodzenia strzał są widoczne na pierwszy rzut oka, a i tak mogą w momencie próby strzelania spowodować złamanie się strzały, prowadząc do sytuacji ryzykownej jeszcze w bezpośrednim otoczeniu łuczników.

Choć ze strony organizatora turnieju oczekiwane jest, aby zadbał o możliwe bezpieczne przeprowadzenie strzelania, tak największa i ostateczna odpowiedzialność należy do łucznika. Ten bowiem oprócz tego, że winny jest słuchać organizatora i stosować się do regulaminu, ma ostateczny wpływ na to w jakim kierunku strzela i w jakim momencie. Jeśli

przed oddaniem strzału widzi, że osoba postronna wchodzi na tor powinien zrezygnować z oddania strzału nie czekając na komendę organizatora oraz poinformować jego, a także innych łuczników bez zwłoki.

W przypadku dostrzeżenia naruszenia zasad bezpieczeństwa ze strony innego uczestnika, łucznik powinien zareagować zwracając mu uwagę, a w przypadku niezastosowania się zgłosić incydent do organizatora lub sędziego.

Ponadto, gdy łucznik widzi, że dany cel nie został przygotowany w sposób bezpieczny lub też doszło do jego uszkodzenia powodującego tym samym ryzyko w zakresie bezpieczeństwa, powinien wstrzymać się od strzelania, zgłosić incydent do organizatora, a w sytuacji, gdy problem zostanie przez niego zbagatelizowany – zgłosić do organizatora głównego.

Natomiast w sytuacji, gdy żaden z organizatorów nie dostrzega ryzyka, pozostaje jedynie polecić kierowanie się rozsądkiem i odpuścić ryzykowny cel. Łucznicтво w dzisiejszych czasach pozostaje zabawą i nie warto jest dla niego narażać się na nieprzyjemności, a nawet konsekwencje prawne.

Również z naszej strony zalecamy trzeźwość podczas strzelania z łuku nawet, jeśli sam organizator jej nie wymaga. Oblewanie udanych strzałów oraz sukcesów jest jak najbardziej dozwolone i mile widziane w rozsądnych ilościach, ale dopiero, gdy oddamy ostatni strzał tego dnia i łuk wraz ze strzałami zostanie odłożony.

EDUKACJA I ROZWÓJ ŚRODOWISKA

Jak wcześniej było wspomniane, turniej łuczniczy to nie tylko obszar, w którym łuczniczki mogą między sobą rywalizować, ale również dający możliwości rozwoju. Głównym źródłem wiedzy winni być w takim przypadku starsi doświadczeniem łuczniczki.

Ci co za tym idzie powinni czuć się w obowiązku dzielić się wiedzą mają ją zachowywać dla siebie, a także prezentować możliwie wysoki poziom nie tylko poprzez umiejętności, ale zgodność łuczniczego rynsztunku, ubioru jak i całej sylwetki zgodnie z historycznym wzorem.

Organizatorzy zaś nie powinni ograniczać się jedynie do prowadzenia rywalizacji, ale zachęcać uczestników do okrywania nowych aspektów historycznych sztuki łuczniczej, a dotychczasowe poprawiać. Wszelkie zaś inicjatywy wzbogacenia turnieju warsztatami lub pokazami wspierać i w miarę możliwości wpłacać w zwykłe zmagania między łuczniczkami.

Baczenie jednak powinni wykazywać zarówno uczestnicy turnieju, jak i jego organizatorzy, aby zachowywać spójność historyczną rekonstruktorów z odtwarzanymi realiami, dbać o zgodność strojów i wyposażenia, aby lekcja jaką turniej łuczniczy jest dla postronnych był możliwie jasny i wierny z historią materialną.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Rekomendacja stosowania Kodeksu jako dokumentu odniesienia przy organizacji turniejów.

Kodeks ten jest zestawem porad i zasad, którymi piszący starają się kierować w swojej rekonstrukcyjnej i łuczniczej działalności. W związku z tym nie w naszej mocy jest cokolwiek nakazywać, a możemy jedynie zalecać. Toteż w gestii organizatorów, którzy poświęcili nieco swojego czasu na przeczytanie tego dokumentu, pozostaje ile z niego wykorzystają oraz jak dostosują do ich własnego turnieju.

Jednocześnie kodeks ten pozostaje dokumentem żywym, który pod wpływem uwag nie tylko może, ale zapewne będzie ulegał zmianom na drodze konsultacji różnych środowisk rekonstrukcyjnych i łuczniczych.

Na koniec zaś pozostaje nam tylko napisać, że dokument powstał jako owoc dobrych chęci mających na celu podnoszenie jakości i poziomu łuczniczych imprez historycznych i głęboko zachęcamy do korzystania z niego.

AUTORZY

W stworzenie niniejszego Kodeksu, sformułowanie zasad i wszelakich zapisów, konsultację merytoryczną, wysiłek włożyli – dzielący się swoją wiedzą, doświadczeniem i pasją:

Szymon Wójcicki
Szymon Węgrzyn
Piotr Kriger
Filip Moszczyński
Jerzy Kubiak

Anno Domini 2026